

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת שמות

תשפ"ו

(שנה ט', גליון מס' 420)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

פרשת שמות - שובבי"ם התשפ"ו

"מעלת הבגדים - שלא שינו את לבושם"

א. כתב הגה"צ רבי יונתן שרגא דומב שליט"א¹.
² אמרו רבותינו ז"ל⁴, "שלושה דברים לא שינו ישראל במצרים: שמותם, ומלבושם, ולשונם".
 והנה, לפנינו, מופיע מאמר זה בנוסח אחר⁵:
 "רבי הוּנָא בְּשֵׁם בַּר קַפְרָא, אָמַר -
 בְּזָכוֹת אַרְבָּעָה דְּבָרִים נִגְאַלּוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: שֶׁלֹּא שָׁנוּ אֶת שְׁמָם, וְלֹא שָׁנוּ אֶת
 לְשׁוֹנָם, וְלֹא אָמְרוּ לְשׁוֹן הָרַע, וְלֹא נִמְצָא בָּהֶן אֶחָד פְּרוֹץ בְּעֶרְוָה.
 לֹא שָׁנוּ אֶת שְׁמָם: רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן נִחְתִּין, רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן סָלְקִין, וְלֹא הָיוּ קוֹרִין
 לְרְאוּבֵן רּוּפּוּס, וְלְשִׁמְעוֹן לֹא הָיוּ קוֹרִין לוֹלִינִי, וְלִיוֹסֶף לְסָטִיס, וְלְבִנְיָמִין
 אֶלְכָּסִנְדָּרָא.
 וְלֹא שָׁנוּ לְשׁוֹנָם: לְהֵלֶן כְּתִיב⁶, 'וַיָּבֹא הַפְּלִיט, וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הָעֵבֶרִי', וְכֵן כְּתִיב⁷,
 'אֱלֹהֵי הָעֵבֶרִים נִקְרָא עֲלֵינוּ'. וְכֵן כְּתִיב⁸, 'כִּי כִּי הַמִּדְבָּר אֵלֶיכֶם' - בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ.

¹ בספרו "להעיר להורות ולהשכיל", (חלק ב', מאמר "שלא שינו את מלבושם", עמודים עז'-פא).

² לשון הגה"צ המחבר שליט"א, הובאה בכאן במעט שינויי לשון, למען ירוצו עיני הקורא בהם.

³ דברי הגה"צ המחבר שליט"א, הינם עד אשר נציין בהערה "עד כאן לשונו".

⁴ כן כתב רבי אליהו בחור, בהקדמה לספרו "מתורגמן".

⁵ שיר השירים רבה, פרשה ד', א' (יב').

⁶ בראשית, יד' - יג'.

⁷ שמות, ה' - ג'.

⁸ בראשית, מה' - יב'.

ולא אמרו לשון הרע: שנאמר ⁹, 'דבר נא באזני העם, וישאלו איש מאת רעהו, את מוצא זה הדבר היה מפקד אצלם שנים עשר חדש, ולא נמצא בהן אחד שהלשין על חברו.

ולא נמצא אחד מהן פרוץ בערוה: שנאמר ¹⁰, 'ויצא בן אשה ישראלית, ויקב בן האשה הישראלית, להודיע שבחן של ישראל, שלא נמצא בהם אלא זו ופרסמה הכתוב".

והנה, במאמר זה, לא מצינו לעניין "שלא שינו את לבושם"!

זאת ועוד, ממאמר זה למדנו, שצריך מקור מן התורה לכל אחד מ-ד' הזכויות שגרמו לגאולתן של ישראל ממצרים,

וממילא אם כן, כאשר אנו מחפשים את המקור לדברי רבותינו ז"ל לעניין "שלא שינו את לבושם", צריכים אנו לחפש אף את המקור לכך בדברי התורה הקדושה.

ב. כתב הגה"ק רבינו טוביה בן אליעזר זיע"א, מחבר המדרש "לקח טוב - פסיקתא זוטרתי" ¹¹:

" 'והוצאתי אתכם' ... 'והצלתי אתכם' ... 'וגאלתי אתכם' ¹², 'ולקחתי אתכם' ¹³,

כנגד ד' זכויות שבידם: שלא שינו את לשונם, ולא חילפו את שמלותם, ולא גילו את סודם ... ולא ביטלו ברית מילה".

וחזר ושנה דבריו ¹⁴, על מאמר הכתוב ¹⁵, "וענית ואמרת לפני יהוה אלהיך, ארמי אבד אבי ויגד מצרימה, ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול עצום ורב":

⁹ שמות, יא' - ב'.

¹⁰ ויקרא, כד' - י'.

¹¹ שמות, ו' - ו'.

¹² שמות, ו' - ו'.

¹³ שמות, ו' - ז'.

¹⁴ בפרשת "כי תבוא", דף מו'.

¹⁵ דברים, כו' - ה'.

"מלמד שהיו ישראל מצויינים שם, שהיה מלבושם ומאכלם ולשונם משונים מן המצריים,

מסומנין היו, וידועין שהם גוי לבדם - חלוק מן המצריים".

וכן מצאנו בהגדת בעלי התוספות ¹⁶ :

"מלמד שהיו ישראל מצויינים בסימנים בלבושיהם, או בציצית בבגדיהם, ומתוך כך כל רואיהם יכירום.

וכדאמרינן : שלא שינו את מלבושיהם ואת לשונם, שהיו מצויינין במצוות" ¹⁷ .

וכן כתבו בעלי התוספות בפירוש "מושב זקנים" ¹⁸ :

"למה הזכיר שמותם?

להודיעך, שלא שינו שמותם!

וזהו דתני במכילתא, ג' מצוות היו להם לישראל -

שלא שינו שמותם : שנאמר ¹⁹ , 'וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים'. כלומר, כמו שהיו שמותם כשהיו באים כך היו עתה.

ולא שינו כסותם : כדאמר בהגדה ובמכילתא - **מלמד שהיו ישראל מצויינים שם בלבושיהם, וניכרין מבין מלבושי נכרי.**

ולא שינו לשונם : שנאמר ²⁰ , 'כִּי פִי הַמִּדְבָּר אֶלִּיכֶם' - בלשון הקודש".

וממוצא הדברים, נשכיל ונבין :

שלבבותינו הראשונים כמלאכים זיע"א, היתה גירסא אחרת בדברי רבותינו ז"ל לעניין זה "שלא שינו את לבושם",

¹⁶ עמוד סה' - מכתב יד "ששון", והגדת פרובאנס.

¹⁷ וכן הוא בפירוש הריטב"א, שם.

¹⁸ בפרשתן, (אות טז').

¹⁹ שמות, א' - א'.

²⁰ בראשית, מה' - יב'.

ואף מקור לכך היה להם, והוא ממאמר הכתוב ²¹, "נענית ונמרת לפני הנה
אלהיך, ארמי אבד אבי וירד מצרימה, ונגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול
עצום ורב".

ג. אמנם, מצאנו מקור נוסף בתורה, לכך שלא שינו עם ישראל את לבושם
במצרים,

שכן, על מאמר הכתוב בפרשתן ²², "ותאמר, איש מצרי הצילנו מיד הרעים, וגם
דלה דלה לנו, וישק את הצאן", כתב הגה"ק בעל "העמק דבר" זיע"א:

"איש מצרי - כאשר הכירוהו בבגדיו ובלשונו,

ומכאן למדו חז"ל: שכל ישראל לא שינו לשונם ובגדיהם במצרים,

ומשום הכי: כאשר ראו את משה שהיה גדל בפלטין של מלך ²³, לבוש ומדבר
בלשון מצרים, חשבו שהוא איש מצרי".

והנה, על מאמר הכתוב הנ"ל, דרשו רבותינו ז"ל ²⁴:

"אמר רבי לוי -

אמר לפניו, רבונו של עולם: עצמותיו של יוסף נכנסו לארץ, ואני איני נכנס לארץ?

אמר לו הקדוש ברוך הוא: מי שהודה בארצו נקבר בארצו, ומי שלא הודה בארצו
אינו נקבר בארצו!

יוסף הודה בארצו, מניין?

גברתו אומרת ²⁵, 'ראו הביא לנו איש עברי וגו', ולא כפר,

²¹ דברים, כו' - ה'.

²² שמות, ב' - יט'.

²³ במאמר זה, הבליע רבינו זיע"א, תשובה לקושיא נסתרת: היאך שינה משה רע"ה את לבושו?

ועל כך השיב רבינו זיע"א: "שהיה גדל בפלטין של מלך".

²⁴ דברים רבה, פרשה ב', יח'.

²⁵ בראשית, לט' - יד'.

אֵלָא²⁶, 'גָּנַב גָּנַבְתִּי מֵאֶרֶץ הָעִבְרִים',

נִקְבֵּר בְּאֶרְצוֹ, מִנֵּינָ?

שְׁנַאֲמַר²⁷, 'וְנָאֵת עֲצָמוֹת יוֹסֵף, אֲשֶׁר הָעֵלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, קָבְרוּ בְּשֶׁכֶם'.

אֵת שְׁלֹא הוֹדִית בְּאֶרְצָךְ, אֵין אַתָּה נִקְבֵּר בְּאֶרְצָךְ!

כִּיצַד?

בְּנוֹת יִתְרוֹ, אוֹמְרוֹת²⁸, 'אִישׁ מִצְרִי הֶצִילָנוּ מִיַּד הָרָעִים', וְהוּא שׁוֹמֵעַ וְשׁוֹתֵק, לְפִיכָךְ
לֹא נִקְבֵּר בְּאֶרְצוֹ".

והנה, מאמר זה צריך ביאור:

והלא בנות יתרו אמרו את משפטן אל אביהן, ושלא בפני משה רע"ה, ואם כן
מפני מה נענש?

ותירצו בזה רבותינו זיע"א:

א. "ומסתמא, גם בפניו היו מחזיקים אותו באיש מצרי, והיה לו לומר 'עברי
אנכי ולא מצרי'".²⁹

ב. כשבאו לקרוא למשה אל בית יתרו, אמר לו השליח שהבנות סיפרו שהוא
מצרי, ואז היה לו לומר שעברי הוא³⁰.

ג. "עמדתי בחוץ, ושמעתי שהן אומרות 'איש מצרי וגו'', ובשביל שלא נכנסתי
ואמרתי 'איש עברי אנכי', לא אזכה ליכנס לארץ ישראל"^{31 32}.

²⁶ בראשית, מ' - טו'.

²⁷ יהושע, כד' - לב'.

²⁸ שמות, ב' - יט'.

²⁹ "מתנות כהונה".

³⁰ "עץ יוסף".

³¹ "מדרש ויושע", באוצר המדרשים, עמוד 150.

³² וחיידוש גדול כאן:

שאף על פי שאמרו שלא בפניו, ולא ידעו שהוא שומע, היה עליו להיכנס ולמחות.

- ד. כשבא משה למדין, בא בלבוש מצרי ובדיבור מצרי,
דאם לא כן, מי הגיד להם שהוא מצרי,
ומזה ראוי משה רע"ה להיות נענש שהלך בלבוש מצרי שלא כדרכי היהודים ³³.
ולפי דבריו נמצינו למדים:
שכל מציאותו של משה רע"ה, היתה צועקת שהוא מצרי,
והוא היה שותק, ואינו מכחיש זאת, ואף על פי שהוא ידע שכולם סבורים שהוא
מצרי.
ה. שהיה משה רע"ה לבוש בבגדי המצריים ³⁴, שלא יכירוהו אם ירדפו
אחריו,
ולפיכך הוא לא זכה לקבורה בארץ ישראל, לפי ששינה את מלבושו, והיה לו
לבטוח בהבורא ית"ש שיצילהו, כאשר הצילו מחרב פרעה בהיותו בידו ³⁵.
ולפי דבריהם נמצינו למדים:
דמכיוון שנגאלו ממצרים וזכו להיכנס לארץ ישראל, בזכות שלא שינו את
לבושם,
אם כן, זכות זו היתה חסרה למשה רע"ה, ולפיכך הוא לא זכה להיכנס לארץ
ישראל.
ז. בעניין "חטא העגל", מצינו בדברי ה-"פרקי דרבי אליעזר" ³⁶:
"שמעו הנשים, ולא קיבלו עליהם ליתן נזמיהן לבעליהן,

ויש כאן עונש מידה כנגד מידה, אי כניסה לארץ ישראל, כנגד אי כניסה לבית בכדי למחות,

ואף על פי שאינו מן הנימוס ודרך ארץ, להיכנס אל בית אחרים.

³³ "משיבת נפש", (להגה"ק רבינו יוחנן לוריא זיע"א, מגדולי רבני אשכנז לפני חמש מאות שנה).

³⁴ שמות רבה, פרשה א', לב'.

³⁵ "בעלי התוספות השלם", (פרשת "שמות", עמוד נו').

³⁶ פרק מד'.

אלא אמרו להם, אתם רוצים לעשות שיקוף ותועבה שאין בו כוח להציל,
לא שמעו להם, ונתן הקדוש ברוך הוא שכרן של נשים, בעולם הזה ובעולם הבא ...
ראו האנשים שלא קיבלו הנשים ליתן את נזמיהן לבעליהן, ועד אותה שניה היו
הנזמים באזניהם כמעשה המצריים וכמעשה הערביים ³⁷, ופרקו את נזמיהם
שבאזניהם, ונתנו,

שנאמר ³⁸, 'וַיִּתְּפְּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נְזָמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם',
באזני נשיהם, אין כתיב כאן, אלא באזניהם".

ולפי דבריו נמצינו למדים :

שעם ישראל, שינו חלק מלבושם, ונהגו בזה כמנהג המצריים והערביים.
ומעתה צריך ביאור :

היאך אמרו רבותינו ז"ל, שבני ישראל במצרים "לא שינו את לבושם"?
וצריך לומר :

שאף על פי שהיה להם באוזניהם נזמים, כמעשה המצריים וכמעשה הערביים,
מכל מקום, מחמת שבשאר בגדיהם לא נעשה שינוי, אלא שהיה לבושם כבני
ישראל,

נחשב הדבר להגדרת "שלא שינו את לבושם".

ואם כן, נמצינו למדים :

שכל עיקרו של "חטא העגל", נעשה מחמת אותו השינוי ששינו בני ישראל,
בכך שהם התחילו לענוד נזמים באוזניהם, כמנהג המצריים והערביים,
שכן, אפילו בשינוי קטן כל שהוא, מונח ריקבון גדול עד למאוד.

ובטעם הדבר, כתב המהר"ל זיע"א מפראג ³⁹ :

³⁷ וכתב על זה בפירוש הרד"ל (אות כג'):

"כִּי נְזָמֵי זָהָב לָהֶם, כִּי יִשְׁמַעְאֵלִים הֵם" (שופטים, ח' כד'), אבל שאר האומות אין נוהגים כך.

³⁸ שמות, לב' - ג'.

יו"ש באדם היכירא ב-ג' דברים -

האחד, בצורה עצמית שלו,

ה-ב', במלבושים שלו, שבהם ניכר ונבדל משאר בני אדם,

ה-ג', במה שהוא אומנתו, בו נבדל מאנשים אחרים.

היכר ראשון, הוא צורתו,

ה-ב', הוא דומה לצורה, כי האדם יתואר במלבושיו, ונותנין לו צורה גם כן,

ה-ג' הוא אומנתו, שאין זה תואר וצורה לו לגמרי, אבל הוא היכר לו".

ואם כן :

תפקידם של הבגדים, אינם רק בשביל לכסות את ערוותו של האדם,

אלא, אף לתת לאדם את צורתו, את הגדרתו ואת ייחודו,

ועל ידם, ניתן להכיר את מהותו.

ועתה, צא ולמד, מה שכתב הגה"ק רבינו צדוק הכהן זיע"א מלובלין ⁴⁰ :

"חפץ האומות בעקבתא דמשיחא, להתדמות על כל פנים בלבושם, להיות במראית עין לעמא חד.

ועל זה נאמר ⁴¹ , 'נִתְקָה אֶת מוֹסְרוֹתֵימוֹ, וְנִשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֵתֵימוֹ',

וביאר חז"ל ⁴² , שהכוונה לציצית ולתפילין.

מפני שהציצית בלבושי הגוף, הוא כדי להסיר מן האדם את הבגדים הצואים,

וכמו שאמרו באותו תלמיד ⁴³ , דטפחו ציציותיו על פניו, להצילו מתאוה רעה.

³⁹ "גור אריה", (בראשית, לח' - טו').

⁴⁰ בספרו הקדוש "ליקוטי מאמרים", (עח' ע"א).

⁴¹ תהילים, ב' - ג'.

⁴² תלמוד ירושלמי, עבודה זרה, פרק ב' הלכה א'.

והביאוהו בעלי התוספות, במסכת עבודה זרה (ג' ע"ב).

⁴³ מנחות, מד' ע"א.

ואת זה רוצים הגויים לנתק, כי חושבים דבלבוש על כל פנים אפשר להתדמות,

וזהו שנאמר ⁴⁴, 'וְתַתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ'."

וכוונתו:

דמיון שהבגדים מעידים מי הוא האדם, על כן חושבים הגויים, שעל ידי שהם יכריחו את עם ישראל ללבוש כמותם, יהיו כולם עמא חד.

ובאמת, שאותו מהלך, אך בכיוון הפוך, היה אצל עשיו, וכפי שכתב המהר"ל זיע"א מפראג ⁴⁵:

יעקב ירש מעלת האדם עצמו ⁴⁶, ועשיו ירש מעלת הבגדים, מתדמה לאדם ⁴⁷.

כי הבגדים, כיוון שמעידים על מהות האדם, לכן יכולים גם להטעות,

וזהו דרכו של עשיו, פושט טלפיו, ואומר טהור אני,

וגם לעתיד לבוא, יתעטף בטליתו, וירצה לשבת יחד בכותל המזרח עם האבות ⁴⁸.

ועל כן, כתב הרמב"ם ⁴⁹:

"אֵלָּא, יִהְיֶה הַיִּשְׂרָאֵל מְבַדֵּל מֵהֶן, וְיָדוּעַ בְּמַלְבוּשׁוֹ וּבְשָׂאָר מַעֲשָׂיו כִּמּוֹ שֶׁהוּא מְבַדֵּל מֵהֶן בְּמַדְעוֹ וּבִדְעוּתוֹ,

⁴⁴ בראשית, לט' - יב'.

⁴⁵ בספרו הקדוש "חידושי אגדות", (עבודה זרה, עמודים לז'-לח').

ובספרו הקדוש "נצח ישראל", (פרק טז').

⁴⁶ הוא הצלם האלוקי באמת שהיה לאדם הראשון.

⁴⁷ אלו בגדי אדם הראשון, שהגיעו לעשיו.

⁴⁸ "ילקוט שמעוני", (רמז תקמט').

⁴⁹ ולא בכדי, המילה "בגד", והמילה "בגידה", שווים המה.

וכמו כן, המילה "מעיל", והמילה "מעילה", שווים המה.

(עיין ב-"קונקורדנציה של מנדלקורן", ערך "בגד").

⁵⁰ פרק יא' מהלכות עבודת כוכבים וחוקותיהם הלכה א'.

וְכֵן הוּא אֹמֵר ⁵¹, 'וְאַבְדֵּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים'."

ומצאתי דברים נפלאים ב-"משיבת נפש" ⁵²:

"ובדידי הוה עובדא, שעמדתי לפני אדון ההגמון בשטרוספורק ⁵³, והיינו מצווים לסמן בבגדינו בצבע גֶעֶל ⁵⁴, כמנהג ביש מקומות באשכנז,

ובא כומר אחד ואמר לי: יהודי! מה זה הסימן שיש לך בבגדיך בצבע גֶעֶל, לאיזה עניין מורה?

אמרתי לו: איני יודע! מאי איעבד? הורמנא דמלכא הוא!

ואם יצווה עלי לשאת משא משקל גדול, הייתי צריך גם כן לעשותו!

והאמת, הילכתא בלי טעם שאתם גוזרים עלינו כיוצא בזה.

השיב לי ואמר: אם אינך יודע, אגיד לך! משפט אמת וחוקי צדק הגיעך מאת האדון ההגמון -

כי הוא מאת אדון כל הארץ, שבחר אתכם מכל האומות ולשון,

ואמר לכם ⁵⁵, 'וְאַבְדֵּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי'.

והנה, אין המצוות בכל עת להורות היכר והבדל, כי אין אתם מתעסקים בכל עת במצוות.

ולכן, שם לכם אות בנסתר ובנגלה -

המילה, ניכרת כשהוא ערום,

הציצית, ניכר כשהוא לבוש,

הבית, ניכר במזוזה.

⁵¹ ויקרא, כ' - כו'.

⁵² להגה"ק רבינו יוחנן לוריא זיע"א, (עמוד קיט'-קכ').

⁵³ שטראסבורג.

⁵⁴ צהוב.

⁵⁵ ויקרא, כ' - כו'.

ובכל אלו ההבדלות, יש לכם כבוד שמוֹרָה הוראה נכבדת,
שאם יאמר לך אדם: מה זה הציון בציצית?
תשיב לו: אדון העולם ציווני בו, ובטעם נכבד - לזכור בו המצוות.
ואם אתם באים לְשֶׁקֶר, ומתביישים מאותו סימן,
ולא עוד, אלא שתכוונו לילך במלבושי האומות,
גזר עליכם אלוקיכם, להיות מסומן בסימני גנאי, שאין בו טעם וסברא, כי אם
כמו שמסמנים השוטים במלבושיהם,
שיוודע לכל, כי סכל הוא. עד כאן היו דבריו אלי ...
והנה, ראוי לספר זאת לדור השפל הלז, שמתכווין ללבוש במלבושיהם של
האומות,
ובכל עת שמשתנין האומות במלבושיהן, אפילו לגריעותא תיכף יעשו כמוהם.
והשם יכפר בעדינו, כן יהי רצון אמין" ⁵⁶.
ה. כאשר נכנס יעקב אע"ה אל יצחק אביו, בכדי ליטול את הברכות, הלבישתו
רבקה אמו, את בגדי החמודות אשר לעשיו,
וכמאמר הכתוב ⁵⁷, "וַתִּקַּח רִבְקָה אֶת בְּגָדֵי עֶשָׂו בְּנֵה הַגִּדְל, הַחֲמֹדֶת, אֲשֶׁר אָתָּה
בִּבְיָתָה, וַתַּלְבֵּשׁ אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן",
וכתב על כך מרנא ה"חתם סופר" זיע"א ⁵⁸:
"במלבושיו של אדם, נאצלים מקדושתו של הלוּבֵשׁ,
והוא הדין בהיפוך.
והלובש אותם אחריו, יאצל עליו מאותו הרוח, לטוב ולמוטב ...

⁵⁶ עד כאן לשונו.

⁵⁷ בראשית, כו' - טז'.

⁵⁸ בספרו הקדוש "חתם סופר" עה"ת, (בראשית, כ' - לו'. שנת תקצא').

והנה, טומאתו של עשיו, היה, בלאו ד-לא תחמד בית רעך, לא תחמד אשת רעך,
ועבדו, ונאמתו, ושורו וחמרו, וכל אשר לרעך⁵⁹,
וידוע, כי כפד⁶⁰, מכון בלוח ראשון נגד ילא תחמד בלוח שני^{61 62},
לכן, היה קצת ניצוץ קדושה בעשו, מעשה ד-כפד,
אבל, כל טומאת 'לא תחמד', היה בו.
ומזה, היו בגדיו מטומאים, וקראו החמודו"ת דייקא⁶³.
ולפי שעה, כשבא יעקב איש תם לרמאות אביו, והוא לא יכול להוציא דבר מפיו
שאינו כולו אמת, אך צורך שעה היה,
על כן, הלבישתו אמו בגדי החמודות,
כדי, שלפי שעה, יאציל עליו מבגדי עשיו אותה מידה לבוא במרמה ...
על כן, אמר⁶⁴, 'בא אחיד בְּמִרְמָה',

⁵⁹ שמות, כ' - יג'.

⁶⁰ שמות, כ' - יא':

"כפד את אביו ואת אמו, למען יארכו ימיו, על האדמה, אשר יהיה אלהיך נתן לך".

⁶¹ כן כתב רש"י הקדוש, בפירושו לשיר השירים, ד' - ה'.

⁶² היינו:

דמצוות כיבוד אב ואם, הינה, החמישית בצד הימני של לוחות הברית, אשר הם מכוונים כנגד מצוות של
בין אדם למקום,

ומצוות לא תעשה של "לא תחמוד", הינה החמישית בצד השמאלי של לוחות הברית, אשר הם מכוונים
כנגד מצוות של בין אדם לחבירו.

נמצא אם כן:

שמצוות כיבוד אב ואם, הינה, מקבילה למצוות לא תעשה של "לא תחמוד".

⁶³ היינו:

שבגדיו, מרמזים על כך שהיה משוקע בחמדה ותאוה.

⁶⁴ בראשית, כז' - לה'.

פירוש, שבא עם המרמה שנתלבש בה לפי שעה,
כי לולי שבא עם המרמה, לא היה יכול לרמאות.
והשיב עשיו ... כשם שנאצל עליו על ידי מלבושים - מחמדה שלי,
הוא הדין, עכשיו, שנתברך יעקב באותן מלבושים, ושוב לובשם עשיו עתה,
אם כן, מהראוי, שעל ידי המלבושים, יאציל גם עליו מהברכות ...
והשיב לו יצחק, אין הכי נמי, אך במה אברכך, אחר שברכתיו ⁶⁵ - 'וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ
בְּנֵי אִמְךָ', ומה שקנה עבד קנה רבו ⁶⁶ .
ומדבריו הקדושים למדנו:
שהמרשיע את מעשיו, הרי הוא מקלקל את ממונו וכל אשר לו,
ובכלל זה, אף את בגדיו ⁶⁷ .
והנה, על מאמר הכתוב בפרשת "ויצא" ⁶⁸ , "וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שְׁבַע, וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה",
כתב גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א ⁶⁹ :
אמרו רבותינו ז"ל - שנטמן יעקב בבית מדרשו של עבר, יד' שנים, כמו שמצינו
בש"ס סוף פרק קמא דמגילה ⁷⁰ , וכן כתב רש"י סוף פרשת תולדות ⁷¹ .
ואפשר לרמוז -
דסופי תיבות 'יעקב מבער שבע', הוא עבר,

⁶⁵ בראשית, כז' - כט'.

⁶⁶ פסחים, פח' ע"ב.

⁶⁷ ונפקא מינה:

שאלו הלוקחים בגדים מבני אדם, עליהם לבדוק מי לבשם, לטוב ולמוטב.

⁶⁸ בראשית, כח' - י'.

⁶⁹ בספרו הקדוש "פני דוד", (פרשת "ויצא", אות יד').

⁷⁰ יד' ע"א.

⁷¹ בראשית, כח' - ט'.

וראשי תיבות, יִיְיָ לְךָ תִּרְנָה, גימטריא יד', שם רמז, יד' שנה שנטמן בבית עבר, קודם שהלך לחרן.

וראיתי בספר מר זקני הרב זצ"ל⁷², זה שמו 'בעלי ברית אברהם' כתב יד, שמביא מדרש רבותינו ז"ל בכתב יד -

שאליפז, רדף במצות אביו עשיו להרוג את יעקב,

ויעקב, נתחנן אליו, ואמר לו שיקח כל אשר לו.

ויניחאו ערום ממש, להראות לאביו,

וכן עשה, ונשאר ערום כצאתו מרחם אימו.

והיה שם נהר, ונכנס יעקב אע"ה בנהר, להתחבא שם שהיה ערום.

ובעודו בנהר, בא פרש אחד רוכב על סוס, ופשט בגדיו, וירד בנהר לקרר עצמו, ושיבולת הנהר שטפו, וחנקו,

ואז יעקב אע"ה עלה, ולבש בגדי חמודות של הפרש, ורכב על הסוס,

ויירא יעקב מאוד, פן קרובי הנטבע יראוהו, ויכירו בגדיו וסוסו, ויעלילו עליו,

לכן, הלך תיכף, ונטמן בבית עבר יד' שנה.

זהו תורף מה שאני זוכר ממדרש הנזכר, שהביא מר זקני הרב זלה"ה, כי כעת אין הספר אצלי.

ועל פי זה, אומר אני, להרחיב מה שכתב רבינו האר"י זצ"ל^{73 74} : כי אבותינו הקדושים באו לתקן אדם הראשון.

⁷² הגה"ק רבינו אברהם אזולאי זיע"א.

⁷³ כן מצינו בדברי ה"זוהר הקדוש":

חלק א', דף נב' ע"ב.

חלק ג', דף קיא' ע"ב.

"תיקוני הזוהר", תיקון ע', דף קכח' ע"ב.

⁷⁴ בספרו הקדוש "שער הפסוקים", (פרשת "ויגש").

ואברהם אבינו ע"ה, תיקן חטא אדם הראשון, בעבודה זרה,

ויצחק, תיקן שפיכות דמים,

ויעקב, תיקן גילוי עריות.

ואפשר -

דאברהם אע"ה, קיבל סקילה - שריפה על עבודה זרה, כי השליכוהו לאור כשדים.

ואמרו בהגדה, כי מחוס התנור, לא היו יכולין ליקח אברהם ולהשליכו לאור, כי האור היה שולט למרחוק, והיו נשרפים כמה אנשים שרצו להשליכו, ונזדמן השטן, ויעצם בדמות יועץ אחד, לעשות כלי אומנות, ולהניחו שם, ובמנגניו, יושלך מרחוק לתוך האש ממש.

וכן עשו, ונמצא אברהם קיבל סקילה, בהשלכה זו מרחוק,

כדכתיב ⁷⁵, 'סְקוּל יִסְקַל אוֹ יִרְה יִירָה'.

ושריפה באור, כמשפט עובדי עבודה זרה, דחייבין סקילה,

וכתיב ⁷⁶, 'פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ'.

ויצחק אע"ה, בא לתקן שפיכות דמים, ומאן דקטיל יתקטל ⁷⁷,

ומסר עצמו למיתה, ופשט צווארו על גבי המזבח, וקיבל הרג,

וכן, 'יצחק', גימטריא 'הרג' ⁷⁸.

ויעקב אע"ה, בא לתקן גילוי עריות, והבא על אשת איש מיתתו חנק ⁷⁹,

⁷⁵ שמות, יט' - יג'.

⁷⁶ דברים, ז' - כה'.

⁷⁷ תלמוד ירושלמי, מסכת ברכות, פרק א' הלכה ה'.

⁷⁸ היינו:

מילת "יצחק", עולה בגימטריא למניין 208,

וכמו כן, מילת "הרג", עולה בגימטריא למניין זה.

וכן יעקב, לפי מדרש הנזכר, היה איזה שעות בנהר שוטף, מוכן ליחנק, בסכנה שישטפנו הנהר ויטבע, כמו שאירע לפרש.
וגם קיבל עליו גלות וייסורין קשים,
ופחד לבן ועשו כמה שנים, על שאר עריות ⁸⁰.
ונמצא, שהאבות הקדושים קבלו ד' מיתות בית דין, וייסורין שקשים ממיתה,
כמו שאמרו ⁸¹, אלמלא נגדוה לחנניה מישאל ועזריה וכו',
לכפר מה שחטא אדם הראשון, בעבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים.
ואפשר לרמוז -
דסופי תיבות 'ויצא יעקב מבאר שבע', הוא ארבע,
כי עתה, נשלם תיקון אדם הראשון, בקבלת האבות ארבע מיתות.
והשתא 'ויילך חרנה', רמז דהלך החרון אף והקטיגורים, שהיו על אדם הראשון".
ולאור דבריו הקדושים, ולאור המתבאר, נראה לבאר בזה:
שכאשר אליפז נטל מיעקב אע"ה את "בגדיו", "בגדי הקודש",
חשש יעקב אע"ה, שמא לא יהיו עמו בגדי קודש כבראשונה, אלא בגדים אשר
הינם בבחינת "בגדי עשו ... החמדת" ⁸²,
ולפיכך, הוא התפלל, "וידר יעקב נדר, לאמר, אם יהיה אלהים עמדי, ושמרני
בדרך הנה אשר אנכי הולך, ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש" ⁸³,

⁷⁹ בבא מציעא, נט' ע"א.

⁸⁰ היינו:

על עריות דאשת איש, הוצרך להיות נידון בחנק, במה שהיה בנהר.

ברם, על שאר העריות, הוצרך להיות נידון בשאר ייסורים.

⁸¹ כתובות, לג' ע"ב.

⁸² בראשית, כז' - טו'.

⁸³ בראשית, כח' - כ'.

והיינו, "בגדים רוחניים קדושים וטהורים".

1. הנה, ה"שעיר המשתלח", לוקח עמו לעזאזל את כל עוונותיהם של עם ישראל,

ואותו ה"שעיר", שהוא מִכְּנֹן כנגד היצר הרע, הרי הוא עצמו עשיו הרשע ⁸⁴.

ויעויין בזה, מה שכתב ב"תנא דבי אליהו" ⁸⁵:

"נוטל הקדוש ברוך הוא, כל עוונותיהם של ישראל, ונותן אותן על עשיו הרשע,

שנאמר ⁸⁶, 'וְנָשָׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו, אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם'.

אמר עשיו, לפני הקדוש ברוך הוא -

רבונו של עולם, וכי מה כוחי, שנתת לי כל עוונות יעקב?

באותה שעה, נוטל הקדוש ברוך הוא כל עוונות יעקב, ונותן על בגדיו".

וכעין זה, מצינו לדרשתם של רבותינו ז"ל, במקום אחר ⁸⁷:

"עֲשׂוֹ הָרָשָׁע, מִתְלַכְּלֵךְ בְּעֹוֹנוֹת כָּל יָמוֹת הַשָּׁנָה, וְאֵין לוֹ בִּמְהָ יְכַפֵּר.

אֲבָל יַעֲקֹב, מִתְלַכְּלֵךְ בְּעֹוֹנוֹת כָּל יָמוֹת הַשָּׁנָה, וְבֹא יוֹם הַכַּפּוּרִים וְיֵשׁ לוֹ בִּמְהָ יְכַפֵּר,

שֶׁנֶּאֱמַר ⁸⁸, 'כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר'.

רבי יצחק אומר ... 'וְנָשָׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו' ⁸⁹ - זֶה עֲשׂוֹ,

שֶׁנֶּאֱמַר ⁹⁰, 'הֵן עֲשׂוֹ אָחִי אִישׁ שְׁעָרִי'.

⁸⁴ "תיקוני זוהר", דף קלט' ע"ב.

⁸⁵ זוטא, פרשה יט'.

⁸⁶ ויקרא, טז' - כב'.

⁸⁷ בראשית רבה, פרשה סה', טו'.

⁸⁸ ויקרא, טז' - ל'.

⁸⁹ ויקרא, טז' - כב'.

⁹⁰ בראשית, כז' - יא'.

'אֵת כָּל עֲוֹנֹתָם' ⁹¹ - עֲוֹנוֹת תָּם,

שֶׁנֶּאֱמַר ⁹², 'וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם'."

ובדבריהם הקדושים אלו, נתקשה רבינו המהר"ל זיע"א מפראג ⁹³ :

"ויש לדקדק, למה נותן את כל עוונותם על עשיו?

ולמה נותן על לבושו?"

ותירץ :

"אבל, יראה ... כי חטא ישראל, הוא מצד יצר הרע אשר מתגרה בישראל,

ועשיו וזרעו, הן הן יצר הרע של ישראל,

ובביטול האומה הזאת מן העולם, אז יתבטל יצר הרע מישראל.

וְרָמַז זֶה הַכְּתוּב ⁹⁴, 'הֵן עָשׂוּ אָחִי אִישׁ שָׁעָר', שְׁעִיר - בְּמִסְפְּרוֹ 'הַיֵּצֵר הָרָע' ⁹⁵,

ואין ספק, כי יעקב ועשיו, הם נגד יצר טוב ויצר הרע, כאשר ידוע למבינים.

ולכך, אמר, שֶׁנֶּתַן חֲטָא יַעֲקֹב עַל עֲשׂוֹ -

שֶׁכֵּבֶר אִמְרָנוּ, כִּי יַעֲקֹב הוּא טָהוֹר וְקָדוֹשׁ מִצַּד עֲצָמוֹ, רַק שֶׁהַחַטָּאִים הֵם בָּאִים

מִבְּחוּץ עַל יַעֲקֹב מִצַּד הַיֵּצֵר הָרָע,

ולכך, נותן החטאים על עשיו אחיו.

ואומר עשיו, מה כוח יש לי -

⁹¹ ויקרא, טז' - כב'.

⁹² בראשית, כה' - כז'.

⁹³ "דרשות המהר"ל", דרוש לשבת תשובה (המשך).

⁹⁴ בראשית, כז' - יא'.

⁹⁵ היינו:

מילת "שעיר", עולה בגימטריא למניין 580,

וכמו כן, המילים "היצר הרע", עולים בגימטריא למניין זה.

רצונו לומר, כי אין דבר גירוי בישראל הזה מכוח עשיו, רק כי כך גזר הקדוש ברוך הוא.

ואמר, שנותנן על לבושו -

כי המידות שהוא יתעלה מתלבש בהן, נקרא מלבוש שלו,

ולכך, נותן חטא ישראל על מלבושו,

ואומר, שיושב הקדוש ברוך הוא ומכבס לבושו, כי הוא יתעלה מקוה טהור ומטהר, ומסלק החטא עמו שאמרנו.

והנה,

ובביאור דברי המהר"ל - שהובאו בתחילת אות זו, כתב הגה"ק רבי ישראל יהודה קארפונקעל זיע"א⁹⁶ :

דהנה, ישנם ב' אופנים, בהם משעבדים אותנו אומות העולם, ומצליחים לנתק אותנו מהבורא ית"ש -

א. על ידי עינויים קשים ומרים, שמחמתם אין בכוחותינו לעבוד ולהתפלל לפניו יתברך.

ב. על ידי שהם מפתים אותנו לנהוג עמהם בדרך של אחווה ורעות, וממילא, נפסיק לקיים את רצונו יתברך כראוי.

והנה, החילוק בין ב' אופנים אלו, כך הוא -

א. לפי הטעם הראשון, שהם משעבדים אותנו בעינויים קשים ומרים, אשר מחמתם אין בכוחותינו לעבוד ולהתפלל לפניו יתברך,

ממילא, תהיה לנו התנצלות, על כך שאין אנו מקיימים "עבודת השם" כראוי,

והוא, מחמת עול השיעבוד.

ב. לפי הטעם השני, שהם מפתים אותנו לנהוג עמהם בדרך של אחווה ורעות, וממילא, נפסיק לקיים את רצונו יתברך כראוי,

⁹⁶ בספרו הקדוש "חמדת ישראל".

הובאו דבריו בגיליון "אוצר פניני החסידות" לפרשת "אחרי-קדושים", (שנת תשעח', עמודים כו'-כז').

לא תהיה לנו התנצלות, על כך שאין אנו מקיימים "עבודת השם" כראוי,

שכן, מעשינו נעשו על ידי תאוה והנאה מן הדבר, חלילה וחס.

והנה, על מאמר הכתוב ⁹⁷, "וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עָרֹד יֹשֵׁב הַנֶּגֶב, כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים, וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל, וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי", כתב רש"י הקדוש:

" יֹשֵׁב הַנֶּגֶב' - זה עמלק ...

ושינה את לשונו, לְדַבֵּר בלשון כנען,

כדי שיהיו ישראל מתפללים להקדוש ברוך הוא, לתת כנענים בידם, והם אינן כנענים.

ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים, ולשונם לשון כנען,

אמרו, נתפלל סתם",

ונתקשה בזה, הגה"ק מבעלזא זיע"א:

מפני מה, העמלקיים שינו רק את לשונם, ולא שינו גם את לבושם?

ותירץ בזה, הגה"ק מבעלזא זיע"א:

שבכדי להישמר מן החטא, יש לשמור על הלשון והלבוש,

ברם, העיקר הוא הלבוש!!!

ובאם הם היו מחליפים גם את הלבוש, אזי, הם היו דומים לאומה הכנענית באופן מוחלט,

ואם הם היו דומים לאומה הכנענית, היו עם ישראל יכולים להתפלל בפירוש שְׂיִצְיָלִם הבורא ית"ש מן הכנענים.

ומשכך, העמלקיים שינו רק את לשונם, ולא את לבושם,

בכדי שעם ישראל לא יוכלו להתפלל כראוי.

ומעתה, ביאר רבינו זיע"א, את דברי המדרש התמוהים:

⁹⁷ במדבר, כא' - א'.

"באותה שעה, נוטל הקדוש ברוך הוא כל עוונות יעקב, ונותן על בגדיו" - מחמת שהוא גרם לנו על ידי שיעבודו להתרחק מדרך התורה והמצוות.

ברם, הוא יבוא ויטען, שבני ישראל התרחקו מן הבורא ית"ש, כהטעם ה-ב', והיינו, על ידי הפיתוי לעשות כמעשיהם,

ואם כן, היאך אפשר להשליך עליו את כל העוונות, והלא הם עשו זאת בתאוה ובהנאה?

ועל כך משיב לו הבורא ית"ש:

שמחמת שבני ישראל שינו גם את לבושם, בהכרח הוא הדבר, שעול השיעבוד והלחץ של עשיו הוא שגרם לשנות את בגדיהם.

שכן, "שינוי הלבוש", יוצר מהות של איש אחר, וכפי שנתבאר במאמר זה,

וכמו כן, עם ישראל, לא מְשַׁנִּים את מלבושם גם בשעת הדחק, וכפי שהם שמרו על עצמם בעת גלות מצרים⁹⁸.

וממילא, אם הם חָטְאוּ וְהִרְשִׁיעוּ עד כדי כך,

אות הוא הדבר, שעשו כך מפני חמת המציק של עשיו הרשע.

ולפיכך, "נוטל הקדוש ברוך הוא כל עוונות יעקב, ונותן על בגדיו":

כי שינוי "הבגדים", מרמז על שינוי "המידות",

ובאמת, עם ישראל, לא מְשַׁנִּים את מידותיהם מחמת תאוותם ורצונם,

אלא, אך ורק מחמת עול השיעבוד.

ומכיוון שהמשעבד שהוא ה"יצר הרע", הוא עשיו,

ממילא, כל עוונותיהם של ישראל, שייכים לעשיו, ומושלכים על "בגדיו" - שהם "מידותיו הרעות".

ז. בעניין "כְּתִנֶּת פָּסִים" של יוסף הצדיק ע"ה, מצינו בדברי רבותינו זיע"א, כדלהלן:

⁹⁸ וכמו שנתבאר לעיל.

א. כתב השל"ה הקדוש זיע"א ⁹⁹ :

"וזהו סוד פְּתֻנֹת פָּסִים של יוסף, שהוא פְּתֻנֹת אֹר, להיפך מְפֻתָּנוֹת עֹר דָּאָדָם הראשון.

ואדם הראשון, קיצץ בנטיעות,

כמו שאמרו רבותינו ז"ל ¹⁰⁰, אדם הראשון מין היה, ועשה מן האחדות שניות,

ויוסף, היה מאסף, והוא סימן לאחדות.

כי 'אחד', סוד יעקב עם השבעים -

א' מן ה'אחד', הוא יעקב,

ח' מן 'אחד', ח' בני הגבירות ¹⁰¹,

י' מן 'אחד', י' בני השפחות ¹⁰².

ויוסף, חיבר אותיות 'אחד', להדדי,

כיצד?

נתחבר בחיבור אחד כאביו, כי כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף ¹⁰³.

והוא היה מן ח' בני הגבירות,

נמצא, שעל ידו היה מחובר ח' ב-א'.

⁹⁹ בספרו הקדוש "שני לוחות הברית", (מסכת פסחים, דרוש שישי - כ').

¹⁰⁰ סנהדרין, לח' ע"ב.

¹⁰¹ היינו:

ב' הגבירות, הן: רחל ולאה,

ו-ח' ילדיהן, הם: ראובן, שמעון, לוי, יהודה, יששכר, זבולון, יוסף, בנימין.

¹⁰² היינו:

ב' השפחות, הן: בלהה וזילפה,

ו-ד' ילדיהן, הם: גד, נפתלי, דן, אשר.

¹⁰³ בראשית רבה, פרשה פד', ו'.

גם היה 'נער את בני בלהה ואת בני זלפה'¹⁰⁴, דהיינו, ד' של 'אחד',

נמצא, היה מחובר ה-ח' ב-ד' ".

ב. עוד כתב רבינו זיע"א¹⁰⁵ :

"יעקב ויוסף, הם 'אלף' ד- 'פתנות אור',

וזהו סוד הפתנות שעשה יעקב ליוסף, סוד פתנות פסים,

כי כן תלבשנה בנות המלך, הם הנשמות העליונות שהם בנות מלך מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא ...

והנה, כשבא הנחש, וגרם שנסתלק א' מן 'אדם', 'וּנְרָגָן מִפְּרִיד אֱלֹפִי'¹⁰⁶, נשאר
'דם' מן 'אדם',

כי באה מיתה לעולם, ונשפך הדם¹⁰⁷.

והארכתי בדרוש הזה במקום אחר -

כי בהסתלק א' מן 'אדם', נסתלק א' ד- 'פתנות אור', ונעשה 'עור', כעין 'עור
ובשר'¹⁰⁸,

ומן 'אדם', נשאר דם.

כן גרם חטא השבטים, בעניין יוסף שהפשיטו ממנו הפתנות,

והפרידו אותו מהדביקות הגדול, בענייני הצרות שגרמו לו, ונתעורר 'דם' שנשאר
מ- 'אדם', בהסתלק ה-א',

זהו סוד 'וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַפֶּתֶנֶת בְּדָם'¹⁰⁹ ".

¹⁰⁴ בראשית, לז' - ב'.

¹⁰⁵ בספרו הקדוש "שני לוחות הברית", (פרשת "וישב-מקץ-ויגש", תורה אור - ב').

¹⁰⁶ משלי, טז' - כח'.

¹⁰⁷ וכמאמר הכתוב (בראשית, ב' - יז'), "וַיִּמְעַץ הַדְּעַת טוֹב וָרָע, לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ, כִּי בַיּוֹם אֲכָלָךְ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת".

¹⁰⁸ איוב, י' - יא'.

¹⁰⁹ בראשית, לז' - לא'.

ג. כתב הגה"ק רבינו נתן נטע שפירא זיע"א ¹¹⁰ :

"סוד ו- יוסף בן שבע עשרה שנה" ¹¹¹ , סוד 'אמרו צדיק פי טוב' ^{112 113} .

יוסף, תיקן פגם אדם הראשון, ולכן עשה לו 'פתנת פסים', כנגד אור של אדם".

ד. על מאמר הכתוב בפרשת "וישב" ¹¹⁴ , "וישמע ראובן, ויצלהו מידם, ויאמר, לא נפנו נפש", כתב הגה"ק רבינו קלונימוס קלמן הלוי אפשטיין זיע"א ¹¹⁵ :

"ולכאורה קשה, מה הוא הצלת ראובן, במה שציווה להשליך אותו אל הבור, אשר בו נחשים ועקרבים ¹¹⁶ ?

ובפרט, לפי דרשת חז"ל ¹¹⁷ , שרוח הקודש העיד עליו - שכוונתו היה 'למען הציל אתו מידם' ¹¹⁸ .

ובזוהר הקדוש איתא ¹¹⁹ , למען הציל אותו להשיבו אל אביו - אף מת,

גם זאת לכאורה אינו מובן, שזאת יהיה ההצלה.

גם קשה, מפני מה, הפשיטו הפתנת הפסים מעליו,

האם היה הפתנת הפסים אשר עליו, למחסה ולמסתור, מפני הנחשים ועקרבים?

¹¹⁰ בספרו הקדוש "מגלה עמוקות" (פרשת "ואתחנן", אופן קעו').

¹¹¹ בראשית, לז' - ב'.

¹¹² ישעיה, ג' - י'.

¹¹³ היינו:

מילת "טוב", עולה בגימטריא למניין 17,

כנגד גילו של יוסף הצדיק ע"ה שנמכר לעבד בגיל 17.

¹¹⁴ בראשית, לז' - כא'.

¹¹⁵ בספרו הקדוש "מאור ושמשי", (בפרשת "וישב", ד"ה "וישמע ראובן").

¹¹⁶ שבת, כב' ע"א.

¹¹⁷ "מדרש תנחומא", (בפרשת "וישב", אות יג').

¹¹⁸ בראשית, לז' - כב'.

¹¹⁹ חלק א', דף קפה' ע"ב.

ונראה לבאר, על פי פשוטו -

דהנה, ידוע, שיעקב מסר ליוסף השם כב' אותיות היוצא מברכת כהנים¹²⁰,

ובפרט השם פסי"ם, אשר הוא מסוגל לחן ולשמירה,

ולכן, עשה לו 'פְּתִנֶת פָּסִים', בכוונה זו, על פי הייחוד וצירוף של השם כב' אותיות.

והנה, אָחִי יוֹסֵף, היו מסופקים ביוסף, שראו אותו הולך במקום סכנה למדבר, והלך יחידי, ושום מורא לא עבר על ראשו,

ובפרט, במה שהלך אצל אָחִיו, שהיה יודע בהם שהיו שונאים אותו,

אם הוא סומך את עצמו על צדקו, או רק על סמך השמירה שעשה לו אביו, במה שהלבישו פְּתִנֶת הפסים, שהוא מסוגל לשמירה, כנזכר לעיל,

כי בוודאי, עשאו אביו, על פי כוונת השם של כב' אותיות, כנזכר לעיל.

ולמען יעמדו על המבחן, הפשיטו מעליו הַפְּתִנֶת,

ואם גם אז לא יוזק, הוא בוודאי מחמת צדקו, והוא מהראוי ש- 'יִצְדִּיק בְּאִמוּנָתוֹ יִחְיֶה'¹²¹,

ואם אינו צדיק כל כך, אזי יוזק.

אומנם, ראובן, במה שאמר 'הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר'¹²², לא היה כוונתו שיפשיטו מעליו הַפְּתִנֶת, ולא היה יודע שכן יעשו,

ועל כן, היה ליבו נכון ובטוח שלא יוזק, מחמת שמירת אביו שעשה לו,

ושפיר אמר הכתוב, ורוח הקודש העיד עליו, 'לְמַעַן הַצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם, לְהַשִּׁיבוֹ אֶל אָבִיו'¹²³. וקל להבין".

¹²⁰ וכפי שיתבאר להלן באות ח'.

¹²¹ חבקוק, ב' - ד'.

¹²² בראשית, לז' - כב'.

¹²³ בראשית, לז' - כב'.

ה. וכעין זה, כתב הגה"ק רבינו משה סופר זיע"א ¹²⁴ :

"ונראה, כי הַפְתָּנָת הַפְּסִים, עשה לו יעקב על השם פְּסִים ¹²⁵, כי הוא שם של שמירה שלא ישלוט בו שום בריה, ואולי, שם זה, היה מועיל גם שלא יוכל שום אדם ליגע בו".

ו. כתב הגה"ק רבינו יהודה אריה ליב אלתר זיע"א מגור ¹²⁶ :

"בחינת יעקב, 'תִּתֵּן אֶמֶת לַיַּעֲקֹב' ¹²⁷. 'אמת', הוא כמו שהיה קודם החטא, כי הנחש הביא השקר בעולם. ויוסף, נמשך אחר בחינת יעקב, כמו שנאמר ¹²⁸, 'תִּלְדֹּת יַעֲקֹב יוֹסֵף'. 'וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתָנֶת פָּסִים' ¹²⁹, הוא 'כְּתָנֹת אֹר', לכן, 'וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה' ¹³⁰, התפשטות הגשמיות".

ח. על מאמר הכתוב בפרשת "וישב" ¹³¹, "וַיִּשְׁרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו, כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ, וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתָנֶת פָּסִים", כתב רבינו בחיי זיע"א :

"שמסר לו, סוד כב' אותיות ... והכוונה בזה, שהלבישו ידיעת החכמה, בשם כב' אותיות, כמו שלמד מפי שם ועבר".

¹²⁴ בספרו הקדוש "תורת משה" השלם, (בפרשת "וישב", ד"ה "ויפשיטו").

¹²⁵ וכפי שיתבאר להלן באות ז'.

¹²⁶ בספרו הקדוש "שפת אמת", (בפרשת "וישב", שנת תרסב').

¹²⁷ מיכה, ז' - כ'.

¹²⁸ בראשית, לז' - ב'.

¹²⁹ בראשית, לז' - ג'.

¹³⁰ בראשית, לט' - יב'.

¹³¹ בראשית, לז' - ג'.

ובביאור דברי רבינו זיע"א - "בשם כב' אותיות", כתב הגה"ק רבינו יום טוב ליפמן
הלר זיע"א - בעל "תוספות יום טוב"¹³² :

"זה השם, תמצא בפרדס¹³³, שער פרטי השמות¹³⁴, פרק י"ד -
ויש בו ד' שמות אלו: אנקת"ם, פסת"ם, פספסת"ם, דיונסי"ם,
והשם השלישי¹³⁵, נרמז ב-'פְּתֻנַת פְּסִים'."

וכאשר נעיין במקור הדברים, דברי הגה"ק רבינו משה קורדובירו זיע"א¹³⁶, נראה
כדלהלן:

"בשם בן כב', ונקרא כן מפני שיש בו כב' אותיות,
ויחסו רבי נחוניא - אל התפארת, וכן הסכימו המפרשים.
וזהו: אנקת"ם, פסת"ם, פספסי"ם, דיונסי"ם,
והוא יוצא מברכת כהנים".

ובמהות שמות הקודש הללו, כתב רבינו זיע"א:
"ופירשו המפרשים בשם זה, כי לכל אחד מה-ד' שמות הנזכר, לו סגולה בפני
עצמה.

ה-א', אנקת"ם -

הוא טוב להשמיע תפילה, ופירושו: שומע אנקת תמים.

¹³² בספרו הקדוש "טוב טעם" על התורה, (בראשית, לז' - ג').

ספר זה, עוסק בפירוש דברי הקבלה שנמצאים בפירוש רבינו בחיי זיע"א על התורה, על פי קבלת
הגה"ק רבינו משה קורדובירו זיע"א.

¹³³ היינו:

ספר "פרדס רימונים", להגה"ק רבינו משה קורדובירו זיע"א.

¹³⁴ שער כא'.

¹³⁵ היינו:

פספסת"ם.

¹³⁶ בספרו הקדוש "פרדס רימונים", (שער כא', פרק יד').

ה-ב', פסת"ם -

הוא נותן פיסת בר, לצריכים מזון.

ה-ג', פספסי"ם -

מלשון ¹³⁷, 'ועשה לו כְּתִנֶּת פָּסִים',

והוא נותן בגד ללבוש.

ה-ד', דיונסי"ם -

והוא עושה ניסים ונפלאות.

ובהם נשתמש יעקב אע"ה, באומרו ¹³⁸, 'אִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי, וְשָׁמְרֵנִי ... וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבִגְד לְלַבֵּשׁ'.

זהו צירוף מוצא השם מברכת כהנים, ולא מצאנו מי שידבר בזה השם יותר".

ויעויין עוד, בדבריו של הגה"ק רבינו אברהם סבע זיע"א ¹³⁹, בביאורו לברכת כהנים:

"והשם שיוצא מאלו השלושה פסוקים ¹⁴⁰, הוא שם של כב' אותיות, כנגד 'בְּדָבָר יִשְׂרָאֵל' ¹⁴¹.

להורות, שזאת הברכה, היא כלל כל התורה כולה, שיש בה כב' אותיות.

והוא, שם: אנקת"ם, פסת"ם, פספסי"ם, דיונסי"ם, בשכמל"ו ¹⁴²,

שיש בו כב' אותיות ¹⁴³, והוא שם של ברכת כהנים,

¹³⁷ בראשית, לז' - ג'.

¹³⁸ בראשית, כח' - כ'.

¹³⁹ בספרו הקדוש "צור המור", (במדבר, ו' - כז').

¹⁴⁰ של ברכת כהנים.

¹⁴¹ בראשית, מח' - כ'.

¹⁴² היינו:

"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

והוא טוב לשמירה, ולכל הדברים.

והאומרו דרך תפילה, כזה הסדר, יועיל לו מאוד,

ובפרט כשיאמרו ברכת כהנים, יאמר: אֵל נָא קָרֵב תְּשׁוּעַת מִצְפִּיךָ, פְּחָדְךָ סֵר
תוֹצִיאֵם מִמָּאָסָר, פְּדֵה סוֹעִים פֶּתַח סוּמִים יִשְׁעֶךָ מִצַּפִּים, דִּלְגָה יוֹקְשִׁים וְקִבֹּץ
נְפוּצִים סִמְךָ יְיָ-הֵא מִפְּלִתֵינוּ. בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד."

ומרגניתא טבא, מצאתי בדברי מו"ז הגה"ק רבינו יעיש קריספין זיע"א¹⁴⁴,
בביאור שמות הקודש היוצאים מברכת כהנים, היאך רמזם יעקב אע"ה לבנו יוסף
הצדיק ע"ה. וכדלהלן:

דהנה, ממאמר הכתוב¹⁴⁵, "וַיִּשְׁרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו, כִּי בֶן זָקִנִים הוּא לוֹ,
וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתֹנֶת פָּסִים", יוצא השם אנקת"ם -

אות א', ממילת "וַיִּשְׁרָאֵל",

אות נ', ממילת "בָּנָיו",

אות ק', ממילת "זָקִנִים",

אות ת', ממילת "אֶת",

אות מ', ממילת "מִכָּל".

וכמו כן, ממאמר הכתוב¹⁴⁶, "וַיִּשְׁרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו, כִּי בֶן זָקִנִים הוּא
לוֹ, וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתֹנֶת פָּסִים", יוצא השם פסת"ם -

אותיות פ'-ס'-מ', ממילת "פָּסִים",

אות ת', ממילת "כְּתֹנֶת".

¹⁴³ היינו:

בשמות הקודש, אנקת"ם, פסת"ם, פספסי"ם, דיונסי"ם,

ישנם כב' אותיות.

¹⁴⁴ בספרו הקדוש "פרח שושנה", (בראשית, לז' - ג').

¹⁴⁵ בראשית, לז' - ג'.

¹⁴⁶ בראשית, לז' - ג'.

וכמו כן, ממאמר הכתוב ¹⁴⁷, "וַיִּשְׁרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו, כִּי בֶן זָקְנִים הוּא לוֹ, וְעָשָׂה לוֹ כְּתֻנֶּת פָּסִים", **יוצא השם פספסי"ם** -

אותיות פ'-ס', ממילת "יוסף",

אות פ', ממילת "בָּנָיו", שכן אותיות אלו מתחלפים באותיות בומ"ף ¹⁴⁸,

אות ס', ממילת "וְעָשָׂה", שכן אותיות אלו מתחלפים באותיות זסשר"ץ ¹⁴⁹,

אותיות י'-ס', ממילת "זָקְנִים".

וכמו כן, ממאמר הכתוב ¹⁵⁰, "וַיִּשְׁרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו, כִּי בֶן זָקְנִים הוּא לוֹ, וְעָשָׂה לוֹ כְּתֻנֶּת פָּסִים", **יוצא השם דיונסי"ם** -

אות ד', ממילת "בֶּן", שכן אותיות אלו מתחלפים באותיות דטלנ"ת ¹⁵¹,

¹⁴⁷ בראשית, לד' - ג'.

¹⁴⁸ כן כתב ה"זוהר הקדוש", (חלק ג' דף רכח' ע"א):

"אחה"ע, בגרון,

בומ"ף, בשפון,

גיכ"ק, בחיך,

דטלנ"ת, בלישנא,

זסשר"ץ, בשיני".

¹⁴⁹ כן כתב ה"זוהר הקדוש", (חלק ג' דף רכח' ע"א):

"אחה"ע, בגרון,

בומ"ף, בשפון,

גיכ"ק, בחיך,

דטלנ"ת, בלישנא,

זסשר"ץ, בשיני".

¹⁵⁰ בראשית, לד' - ג'.

¹⁵¹ כן כתב ה"זוהר הקדוש", (חלק ג' דף רכח' ע"א):

"אחה"ע, בגרון,

אותיות י'-ו', ממילת "בְּנִי",

אותיות נ'-י', ממילת "יְקַנְיִים",

אות ס', ממילת "וַיִּשְׁרָאֵל", שכן אותיות אלו מתחלפים באותיות זסשר"ץ ¹⁵²,

אות ס', ממילת "אָהֵב", שכן אותיות אלו מתחלפים באותיות בומ"ף ¹⁵³.

ט. על מאמר הכתוב בפרשת "וישב" ¹⁵⁴, "וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר, וַהֲנִה אֵין יוֹסֵף בַּבּוֹר, וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו", כתב הגה"ק רבינו שלום קורח זיע"א - "השר שלום" מבעלזא ¹⁵⁵:

בומ"ף, בשפון,

גיכ"ק, בחיך,

דטלנ"ת, בלישנא,

זסשר"ץ, בשיני".

¹⁵² כן כתב ה"זוהר הקדוש", (חלק ג' דף רכח' ע"א):

"אחה"ע, בגרון,

בומ"ף, בשפון,

גיכ"ק, בחיך,

דטלנ"ת, בלישנא,

זסשר"ץ, בשיני".

¹⁵³ כן כתב ה"זוהר הקדוש", (חלק ג' דף רכח' ע"א):

"אחה"ע, בגרון,

בומ"ף, בשפון,

גיכ"ק, בחיך,

דטלנ"ת, בלישנא,

זסשר"ץ, בשיני".

¹⁵⁴ בראשית, לז' - כט'.

¹⁵⁵ בספרו הקדוש "מדבר קדש", (בפרשת "וישב", ד"ה "עוד אפשר לומר").

"והנה, מה שהפשיטו מעליו את כְּתֹנֶת הפסים, לפי שידעו גודל כוח הקדושה שהמשיך יעקב לְכֹתֶנֶת זו, ושהיא תהיה שמירה עליו מכל הקמים. אבל, מכל מקום, לא הועיל הדבר לגמרי, כיוון, שבגמרא¹⁵⁶, תפסו את יעקב על זה, ששינה בנו מן הבנים, במה שהוסיף לְכֹתֶנֶת זו משקל ב' סלעים מילת, כי יעקב, היה יכול גם בְּכֹתֶנֶת פשוטה, להכניס כוח השמירה, ולא היה צריך להוסיף משקל ב' סלעים. ולכך, לא עמדה לו שמירה זו לגמרי. ומכל מקום, האחים ידעו, שכל זמן שְׂכֹתֹנֶת זו עליו, לא יוכלו לשלוט עליו ולהרע לו, ולכך, הפשיטו ממנו כְּתֹנֶת זו. ובזה שחזר כְּתֹנֶת זו אל יעקב, נִתְּוֶסֶף ממילא קדושה גם ביעקב, שהיה צריך עכשיו, להמשיך קדושה והתחזקות ליוסף הצדיק, במקום שהוא. ואם לא היתה הַכְּתֹנֶת חוזרת אליו, אפשר, לא היה בכוחו של יעקב לעשות כן. ולכך, נרמז מיד עניין הניסיון של יוסף, במה שאמר יעקב¹⁵⁷, 'חֵיָה רָעָה אֶכְלֶתְהוּ', ופירש רש"י ז"ל: שנצנצה בו רוח הקודש, וראה עניין אשת פוטיפר עמו. וברוב קדושתו, המשיך אליו התחזקות, במקום שהוא". ויסוד זה, כבר הקדימו בספר "הכתב והקבלה", על מאמר הכתוב בפרשת "וישב"¹⁵⁸, "וַיִּתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ, לֵאמֹר, שְׂכָבָה עִמִּי, וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ, וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא חֲחוּצָה":

¹⁵⁶ שבת, י' ע"ב.

מגילה, טז' ע"ב.

¹⁵⁷ בראשית, לז' - כ'.

¹⁵⁸ בראשית, לט' - יב'.

"פשט בגדו במהירות, והניחו בידה,

וינס מן החדר, פן יתגבר עליו היצר הרע".

והיינו:

שכאשר האחים לקחו מיוסף הצדיק ע"ה את הבגדים, הם נטלו ממנו את כל המעלות והשמירות הנ"ל,

ולפיכך, ניסתה אשת פוטיפר להכשילו.

והנה, על מאמר הכתוב בפרשת "וישב"¹⁵⁹, "וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצֻלָּח, וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמֶּצְרִי", כתב רבינו הרי"ח הטוב זיע"א¹⁶⁰:

"נראה לי בסייעתא דשמיא -

דידוע, יעקב אע"ה, יש בשמו ז' הויו"ת¹⁶¹,

כי מספר 'יעקב', עולה מספר ז' הויו"ת¹⁶², שהם של ז' ספירות: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות,

שהם שבעת ימי השבוע ...

אך יוסף הצדיק ע"ה, שמו מספר ששה הויו"ת¹⁶³,

שהם כנגד ששה ימי החול, וכנגד שבת - לא יש לו שם הויו"ה.

¹⁵⁹ בראשית, לט' - ב'.

¹⁶⁰ בספרו הקדוש "בן איש חי דרשות", על פרשת "וישב".

¹⁶¹ היינו:

מילת "יעקב", עולה בגימטריא למניין¹⁸²,

וכמו כן, ז' פעמים שם הויו"ה, עולים בגימטריא למניין זה.

¹⁶² וכדלעיל בהערה הקודמת.

¹⁶³ היינו:

מילת "יוסף", עולה בגימטריא למניין¹⁵⁶,

וכמו כן, ו' פעמים שם הויו"ה, עולים בגימטריא למניין זה.

ועניין אשת פוטיפרע, היה בשבת,

ולכן, צריך לו שמירה בשבת יותר.

על כן ¹⁶⁴, 'וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף' -

שחיבר עמו, עוד שם אחד משמות הוי"ה, כדי להשלים לו כנגד יום השביעי.

ואז ¹⁶⁵, 'וַיְהִי אִישׁ' -

ראשי תיבות: את יום שבת, או: את יום שביעי - 'מַצְלִיחַ' ¹⁶⁶.

ולכך ¹⁶⁷, 'וַיְהִי בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי' -

באין מורא ופחד, כי עתה נשלמו בו ז' הוי"ה, כנגד כל שבעת ימי השבוע."

עוד מצינו בעניין זה, לדברי הגה"ק רבינו רפאל אוחנה זיע"א ^{168 169}:

שהנה, מילת "מַצְלִיחַ", עולה בגימטריא למניין 178, ובתוספת ה' האותיות, עולה למניין 183,

וכמו כן, המילים "יוסף - הוי"ה" עם הכולל, עולים למניין זה.

¹⁶⁴ בראשית, לט' - ב'.

¹⁶⁵ בראשית, לט' - ב'.

¹⁶⁶ בראשית, לט' - ב'.

¹⁶⁷ בראשית, לט' - ב'.

¹⁶⁸ בספרו הקדוש "פרשת רא"ה", על פרשת "וישב".

¹⁶⁹ יליד העיר "מקנס" שבמרוקו, ושלוחא דרבנן של עיה"ק טבריה.

נודע בכינוי בפי אנשי טבריה: "רפאל המלאך".

נלב"ע ב-כז' באב תרס"ב, ומנו"כ במערת צדיקים סמוך ונראה לקברו של רבינו האר"י זיע"א.

חתנו הגדול היה הגה"ק רבינו רפאל משה חי אליקים זיע"א (המשמ"ח אליקים), שהיה בתחילה חבר בית הדין בעיה"ק טבריה, ולאחר שהיה שלוחא דרבנן במדינת מרוקו - כיהן פאר כחבר בית הדין במוגאדור וכאב"ד קזבלנקה.

נכדתו הרבנית לאה עבו ע"ה, היתה אשתו של הגה"ק רבי רפאל עבו זיע"א - נשיא מוסדות "אוצר התורה" במרוקו וחבר בית הדין הגדול.

והוא כעין המתבאר בדברי רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, אך בדרך אחרת:
והיינו, שלצורך "הצלחתו" של יוסף הצדיק ע"ה, היה עליו לקבל תוספת של שם
הוי"ה ברוך הוא.
ולאור דבריהם של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, ושל הגה"ק רבינו שלום קורח זיע"א
- "השר שלום" מבעלזא, ושל בעל "הכתב והקבלה" זיע"א, נראה לבאר בזה
בסייעתא דשמיא:
שטעם הדבר, שזכה יוסף הצדיק ע"ה, לקבל שם הוי"ה נוסף על שמו, לצורך
שמירתו בכל ימות השבוע,
היה, בעבור שחזרה הפתנת אצל יעקב אע"ה,
ובכוח קדושתו וקדושתה, זכה יעקב אע"ה להמשיך ולהאציל על ידה שם הוי"ה
נוסף, וכפי שהיה טמון בשמו.
ולפיכך:
כאשר יצא יוסף הצדיק ע"ה מבית האסורים, ועלה לגדולה, הלבישוהו "בגדי
שש" ¹⁷⁰,
אשר עניינם כעין "בגדי הכהונה", וכפי שכתב הגה"ק רבינו אברהם אבן עזרא
זיע"א ¹⁷¹, שהיו עמו כבראשונה.
ל. על מאמר הכתוב בפרשת "וישב" ¹⁷², "וַתַּתְּפֹּשֶׁהוּ בְּבִגְדֹו, לֵאמֹר, שְׂכָבָה עִמִּי,
וַיַּעֲלֶב בְּגָדֹו בְּיָדָהּ, וַיֵּצֵא וַיֵּצֵא חֹחוֹצָה", כתב "בעל הטורים" זיע"א:
"ב' במסורה, עיין בפרשת משפטים".
והיינו:
ש-ב' פעמים בתורה הקדושה, נאמרה המילה "בְּבִגְדֹו",

¹⁷⁰ בראשית, מא' - מב'.

¹⁷¹ בראשית, מא' - מב'.

¹⁷² בראשית, לט' - יב'.

האחד, בעניינו של יוסף הצדיק ע"ה, וכמאמר הכתוב בפרשת "וישב" ¹⁷³,
 "וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ, לֵאמֹר, שְׂכָבָה עִמִּי, וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ, וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה",
 והשני, בעניין אמה העבריה, וכמאמר הכתוב בפרשת "משפטים" ¹⁷⁴, "אִם רָעָה
 בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ, אֲשֶׁר לֹא יַעֲדָהּ, וְהִפְדָּהּ, לָעַם נָכְרִי, לֹא יִמָּשֶׁל לְמִכְרָהּ בְּבִגְדוֹ בָּהּ".
 ובביאור העניין, כתב הגה"ק בעל "עטרת ישועה" זיע"א מדז"יקוב:
 "כי יש אנשים, שמלבישים עצמם במלבושי נוכרים, באמרו, כי המלבוש אין
 עוד עיקר, ומה נפקותא אם הולך כך או כך, העיקר הוא עצם האדם.
 אך באמת ידוע, כי על ידי המלבוש שמלביש עצמו במלבושי עכו"ם, על ידי זה
 יבוא לידי תרבות רעה, ועובר על כל התורה כולה,
 כי בהמלבוש נתדבקה רחמנא ליצלן הקליפה, וזאת מביאה אותו לידי כל עבירות.
 וזהו כאשר ראתה אשת פוטיפר שדבריה לא עשו רושם בלב יוסף הצדיק לעבור על
 חטא כזה לשכב אצלה, אז 'וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ',
 היינו, שבקשה ממנו רק להלביש עצמו במלבושי עכו"ם, כמו אנשי מצרים,
 וממילא, 'לֵאמֹר, שְׂכָבָה עִמִּי',
 היינו, שהבגד יאמר ממילא לשכב אצלה ולעבוד על חטא זה.
 ובזה מדוקדק הלשון 'לֵאמֹר' וכו', ולא כתב - 'וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ בְּבִגְדוֹ, וַתֹּאמֶר שְׂכָבָה
 עִמִּי, רַק כְּתִיב - 'לֵאמֹר, שְׂכָבָה עִמִּי',
 כי תיבת 'לֵאמֹר', קאי על הבגד, שבקשה ממנו רק להלביש עצמו כעכו"ם,
 וממילא יאמר הבגד לשכב אצלה.
 ויוסף הצדיק הבין זאת, וראה דיוקנו של אביו, כדורשם ז"ל ¹⁷⁵,
 והיינו, שראה דיוקנו של אביו, איך אביו יעקב מלובש, באיזה בגדים, וראה
 שיעקב מלובש במלבושי דת יהודית בקדושה.

¹⁷³ בראשית, לט' - יב'.

¹⁷⁴ שמות, כא' - ח'.

¹⁷⁵ סוטה, לו' ע"ב.

לזאת, לא זה בלבד שלא רצה לשמוע אליה, להלביש עצמו במלבושי עכו"ם, יען
כי דבוקה בהם הקליפה,

רק אף בגדו שהיה מלובש כבר, לאשר אחזה בו אשת פוטיפר כבר נתדבקה בו
הקליפה רחמנא ליצלן, לזאת עזב גם בגדו אצלה.

ומזה יקח האדם מוסר, איך להישמר מלהלביש עצמו במלבושי עכו"ם,
ואמרו ז"ל¹⁷⁶, בשביל שלא שינו את מלבושיהם נגאלו ממצרים,
הרי, כל צמיחת הגאולה, היתה על ידי שלא לבשו עצמם במלבושים כאנשי
מצרים.

וזהו פירוש דברי המסורה¹⁷⁷, 'לָעָם נִכְרִי, לֹא יִמָּשַׁל לְמִכְרָהּ, בְּבִגְדוֹ בָּהּ' -
כי איתא ב-'זוהר הקדוש'¹⁷⁸, על קרא 'וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בְּתוּלָתוֹ לְאִמָּה'¹⁷⁹, 'בְּתוּ -
דא הוא כנסת ישראל',

וזהו 'וְהִפְדָּהּ, לָעָם נִכְרִי, לֹא יִמָּשַׁל לְמִכְרָהּ'¹⁸⁰, היינו, שהקדוש ברוך הוא לא
ימכור אותנו מכירה לחלוטין,
רק 'וְהִפְדָּהּ', שיגאל אותנו,

והטעם, 'בְּבִגְדוֹ בָּהּ', לאשר אנחנו הולכים בהבגדים שלנו, וכמאמרם ז"ל, בזכות
זה נגאלו, בשביל שלא שינו את מלבושיהם.
ואי תקשה -

מה בכך שמלובש כך או כך, וכי המלבוש הוא העיקר?
ועל זה באה המסורה לתרץ -

¹⁷⁶ וכמו שנתבאר לעיל.

¹⁷⁷ שמות, כא' - ח'.

¹⁷⁸ חלק ב', דף צד' ע"ב.

¹⁷⁹ שמות, כא' - ז'.

¹⁸⁰ שמות, כא' - ח'.

'וַתִּתְפָּשֶׂהוּ בַּבִּגְדוֹ, לֵאמֹר, שְׂכָבָה עִמִּי'¹⁸¹, הלא ראינו כי אשת פוטיפר רצתה להיאחז במלבושים, וביקשה מיוסף שילבש עצמו במלבושי עכו"ם, ועל ידי זה, 'לֵאמֹר, שְׂכָבָה עִמִּי', שהבגד יאמר לשכב עמי, הרי ראינו כמה גדול כוח הבגדים, להביא את האדם לידי טומאה רחמנא ליצלן, על כן, ממילא זו היא העיקרית, וצריך להיזהר מאוד".

ובסוף דבריו הקדושים, כתב רבינו זיע"א:

"ועיין ב-'זוהר הקדוש'¹⁸², בפרשתנו¹⁸³, על פסוק זה¹⁸⁴ - 'וַתִּתְפָּשֶׂהוּ בַּבִּגְדוֹ', מה שכתב שם, ותבין".

ונעתיק בזה לדבריו הקדושים, וכדלהלן:

"מאי אוֹרְחִיָּה דִּינָצֵר הָרַע?

פִּינּוֹן דְּחִמִּי דְּלִית בֵּר נָשׁ קָאִים לְקַבְּלִיהּ, וְלֹאֲגָחָא בִּיהּ קֶרְבָּא, מִיד, 'וַתִּתְפָּשֶׂהוּ בַּבִּגְדוֹ, לֵאמֹר, שְׂכָבָה עִמִּי'.

'וַתִּתְפָּשֶׂהוּ בַּבִּגְדוֹ', בְּגִין דְּכַד שְׁלִיט יֵצֵר הָרַע עָלֶיהָ דְּבֵר נָשׁ, אֲתִקִּין לִיהּ, וְקָשִׁיט לִיהּ לְבוּשׁוֹ, מְסַלְסֵל בְּשַׁעְרֶיהָ,

הָדָא הוּא דְּכָתִיב, 'וַתִּתְפָּשֶׂהוּ בַּבִּגְדוֹ, לֵאמֹר, שְׂכָבָה עִמִּי' - אֲתִדְבֵּק עִמִּי.

מֵאֵן דְּאִיהּ זִפְאָה, אֲתִתְקַף לְקַבְּלִיהּ, וְאִגַּח בִּיהּ קֶרְבָּא.

מַה כְּתִיב?

'וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בִּיָּדָהּ, וַיִּנָּס וַיֵּצֵא חֲחוּצָה',

יִשְׁבּוֹק לִיהּ, וַיִּתְקַף לְקַבְּלִיהּ, וַיַּעְרוֹק מִנֶּיהָ, בְּגִין לְאַשְׁתַּזְבָּא מִנֶּיהָ, וְלֹא יִשְׁלוּט עָלָיו.¹⁸⁵"

¹⁸¹ בראשית, לט' - יב'.

¹⁸² חלק א', דף קצ' ע"ב.

¹⁸³ פרשת "וישב".

¹⁸⁴ בראשית, לט' - יב'.

והנה, על מאמר הכתוב בפרשת "משפטים" ¹⁸⁶, "אם רעה בעיני אדניך, אשר לא יעדה, והפדה, לעם נכרי, לא ימשל למכרה בנגדו בה", הביא הגה"ק בעל "בני יששכר" זע"א ¹⁸⁷, לדברי "בעל הטורים" ולדברי ה"זוהר הקדוש" הנזכרים לעיל, וכתב וזה לשונו:

"רצונו לומר: דין לשון 'בגידה' ¹⁸⁸, ואידך 'ותתפשהו בנגדו' ¹⁸⁹ - לשון פגד ...

הנך רואה, שראשית הבגידה הוא הפגד!

ובפרט מלבושי נכרים!

וזה שעמדה לאבותינו בארץ מצרים, שלא שינוי את מלבושיהם, מלמד שהיו ישראל מצוינים שם, שהיו מסומנים במלבושיהם וכל רואיהם הכירו שהוא

¹⁸⁵ ותרגום דבריו הקדושים:

מה דרכו של יצר הרע?

כיון שרואה שאין האדם עומד כנגדו, ויוצא לקרב אתו,

מיד, 'ותתפשהו בנגדו', לאמר, שכבה עמי'.

'ותתפשהו בנגדו', משום שכאשר יצר הרע שולט על האדם, מתקין אותו ומקשט לו את לבושו, מסלסל בשערו,

זהו שכתוב, 'ותתפשהו בנגדו', לאמר, שכבה עמי' - הדבק עמי'.

מי שהוא צדיק, מתגבר כנגדו ונלחם בו קרב.

מה כתוב?

'ויעזב בגדו בידה, וינס ויצא החוצה',

יעזב אותו, ויתגבר כנגדו, ויברח ממנו, כדי להנצל ממנו, ולא ישלט עליו.

¹⁸⁶ שמות, כא' - ח'.

¹⁸⁷ בספרו הקדוש "אגרא דכלה".

¹⁸⁸ היינו:

מילת "בנגדו", שנאמרה בפרשת "משפטים" הינה מלשון "בגידה".

¹⁸⁹ היינו:

מילת "בנגדו", שנאמרה בפרשת "משפטים" הינה מלשון "בגד".

יהודי, על כן היו משומרים שלא היה בהם עריות, ויצאו כעמר נקי¹⁹⁰, אחת
היתה ופרסמה הכתוב.

והנה, פריצות בעריות, בפרטות, נקרא בגידה,

כמו דאיתא¹⁹¹, "וַאֲמַרְתֶּם עַל מָה, עַל כִּי הִזְחָה הָעִיד בִּינָךְ וּבֵין אִשְׁתְּ נְעוּרֶיךָ אִשֶּׁר
אַתָּה בִּגְדַתָּה בָּהּ, וְהִיא חִבְּרָתְךָ וְאִשְׁתְּ בְּרִיתְךָ",
עיין בפירוש רש"י¹⁹², "וַתֹּאמֶר לָאָה בָּא גָדִי"¹⁹³.

וזה שרמזה המסורה: 'בִּגְדוּ', בתרין לישיני, הא בהא תליא,

'וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ בִּבְגָדוֹ', 'לְעַם נִכְרִי, לֹא יִמָּשֶׁל לְמַכְרָה, בִּבְגָדוֹ בָּהּ'. הבן הדבר".

והנה, בטעם גזירת השעבוד בארץ מצרים, דרשו רבותינו ז"ל¹⁹⁴:

"רַבְּנָן פְּתַחֲרִין פְּתַחָא לְהָאִי קָרָא¹⁹⁵, 'בָּהּ' בְּגָדוֹ כִּי בָּנִים זָרִים יִלְדוּ - עֲתָה יֹאכְלִים
חֻדָּשׁ אֶת חֻלְקֵיהֶם",

לְלַמְדָּךְ, כְּשִׁמַּת יוֹסֵף הִפְרוּ בְּרִית מִלָּה¹⁹⁶, אָמְרוּ נִהְיָה כְּמִצְרִים.

¹⁹⁰ היינו:

כמו צמר נקי.

¹⁹¹ מלאכי, ב' - יד'.

¹⁹² בראשית, ל' - יא'.

¹⁹³ וזה לשון קודשו של רש"י הקדוש:

"כמו בגדת בי כשבאת אל שפחתי, כאיש שבגד באשת נעורים".

¹⁹⁴ שמות רבה, פרשה א', ח'.

¹⁹⁵ הושע, ה' - ז'.

¹⁹⁶ במסכת סנהדרין (מד' ע"א), למדנו:

"אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא, עכן, מושך בערלתו היה.

כתיב הכא (יהושע, ז' - יא'), 'וְגַם עָבְרוּ אֶת בְּרִיתִי',

וכתיב התם (בראשית, יז' - יד'), 'אֶת בְּרִיתִי הִפְרָה'."

והנה, רבינו הרש"ש (שם), הביא לדברי הגמרא במסכת יבמות (עב' ע"א):

מכאן אתה למד, שמשך מלך ביציאתן ממצרים.

וכיון שעשו כן, הפך הקדוש ברוך הוא האהבה שהיו המצרים אוהבין אותו, לשנאה,

שנאמר¹⁹⁷, 'הפך לבם לשנא עמו להתנפל בעבדיו',

לקיים מה שנאמר¹⁹⁸, 'עתה יאכלם חדש את חלקיהם'."

זאת תורת העול"ה:

אף על פי שבני ישראל "לא שינו את לבושם", ומכוח כך הם זכו לגאולה,

מכל מקום, **אותו שינוי מועט** אשר הוביל ל-"חטא העגל", והיינו **בעניין הנזמים שענדו באוזניהם**¹⁹⁹,

הוא אשר היה בבחינת "נהיה כמצרים", והוא אשר הביאם לשאול תחתית בבחינת **"הפרו ברית מילה"**.

ומשום כך, דרשו עליהם רבותינו ז"ל²⁰⁰, את מאמר הכתוב²⁰¹, **'פה' בגדו כי בגים זרים ילדו** - עתה יאכלם חדש את חלקיהם',

"את בריתי הפר" - לרבות את המשוך."

ומבואר:

שאין הכוונה, שעם ישראל לא קיימו מצוות ברית מילה כלל ועיקר,

אלא, שהם היו מושכים את עורלותיהם,

ומה שמלן משה רע"ה **ביציאתם ממצרים**, הוא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא, וכמבואר במסכת יבמות הנ"ל.

¹⁹⁷ תהילים, קה' - כה'.

¹⁹⁸ הושע, ה' - ז'.

¹⁹⁹ וכמו שנתבאר לעיל באות ד'.

²⁰⁰ שמות רבה, פרשה א', ח'.

²⁰¹ הושע, ה' - ז'.

שכן, אפילו שינוי קל שבקלים בעניין הבגדים, מביא את האדם לידי שאול תחתית, בבחינת "נְהִיָּה פְּמָצְרִים", ובבחינת "הִפְרוּ בְּרִית מִלָּה",
ואת עלית על כולנה, שאפילו שינוי קל שבקלים בעניין הבגדים, נחשב "לבגידה", בהבורא ית"ש, חלילה וחס.

ודין גרמא, שגאולת מצרים לא היתה שלימה לעולמי עד,

שכן, גאולת מצרים היתה בעבור "שלא שינו את לבושים",

אך חטא העגל, שעליו נאמר ²⁰², "וְנִעַתָּה לָךְ נָחָה אֶת הָעָם אֶל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ, הִנֵּה מִלְאָכִי לָךְ לְפָנֶיךָ, וּבְיוֹם פְּקֻדֵי וּפְקֻדָּתִי יֵלְכֶם חֲטָאֲתָם", נגרם כתוצאה מאותו שינוי קל.

ובודאי שכאשר נתחזק בעניין קדוש ונשגב זה, נוציא את עצמינו מכלל "הבגידה", בהבורא ית"ש, חלילה וחס,

ונזכה להיות דבוקים וחבוקים, בו ובתורתו, ובכלל שומרי אות ברית קודש, וממילא, יסתלק מעלינו עול השיעבוד, ונזכה לראות עין בעין בשוב ה' ציון, בביאת בית קודשינו ותפארתינו. אמן.

²⁰² שמות, לב' - לד'.

"וְצִתֵּיתִי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוֹמֹתַי יָד וְשֵׁם"

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל

~~~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרליה ע"ה
- רבקה סימוני ע"ה (לבית איבגי) בת הרבנית שרה שתחי'
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבוגי) בת גרסיה ע"ה
- אריקה ביננבאוס ע"ה (לבית פינקסוביץ) בת יוסף וברטה שיחי'
- חנה אילוז בת פרחא ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה

לעילוי נשמתם הטהורה

של הקדושים אשר נרצחו על קידוש ה'

בחג "שמחת-תורה" תשפ"ד